

Scenariusz zajęć w oparciu o sztukę Maliny Prześlugi *Chodź na słówko*

Autor: Grażyna Piotrowska

Typ zajęć: język polski

Wiek uczniów: 10–12 lat

Czas: 90 minut

Temat: W świecie słów – rozważania wokół przedstawienia *Chodź na słówko*

Cel główny:

rozwijanie rozumienia twórczego i sprawczego charakteru działań językowych; rozwijanie rozumienia wartości języka ojczystego.

Cele operacyjne:

Uczeń potrafi

- rozpoznać w wypowiedziach związki frazeologiczne, zrozumieć ich znaczenie;
- dokonać różnienia między dosłownym a przerośnym znaczeniem słów;
- przestrzegać zasad etyki mowy w różnych sytuacjach komunikacyjnych;
- skorzystać ze słownika języka polskiego i frazeologicznego;
- objaśnić znaczenie dosłowne i przerośne;
- określić wpływ języka na sytuacje komunikacyjne;
- współpracować z innymi uczniami w zespole.

Metody i formy pracy:

praca w grupach i parach, rozmowa kierowana, heureka.

Materiały:

- słowniki frazeologiczne;
- słowniki języka polskiego;
- karty pracy (załączniki nr 1 i 2);
- ruletka w aplikacji Wordwall;
- fragmenty sztuki *Chodź na słówko*;
- komputer z rzutnikiem;
- arkusze papieru, kartki samoprzylepne, pisaki.

Komentarz metodyczny:

Lekcja została tak zaplanowana, by realizować jeden z podstawowych celów nauczania języka ojczystego w szkole, jakim jest kształcenie odpowiedzialności za słowo. Tekst Maliny Prześlugi może stać się punktem wyjścia do pogłębionej refleksji o wadze słowa.

W scenariuszu zaproponowano przejście od ćwiczeń kształtujących sprawności językowe do działań interpretacyjnych, które umożliwią zrozumienie sztuki i przyczynią się do refleksji nad siłą słowa, które określa, kim jesteśmy i jakie wartości są w życiu najważniejsze.

Przebieg zajęć:

1. Powitanie, sprawdzenie obecności, zapisanie na tablicy tematu, przedstawienie celu pracy na lekcji. Po podaniu tematu nauczyciel zapisuje cel lekcji, np. określenie wpływu języka na nasze myślenie / omówienie wpływu języka na uczucia bohaterów sztuki; zastanowienie się nad znaczeniem dosłownym i przenośnym. Można również sformułować pytanie kluczowe do lekcji, np. „Jaką moc mają słowa?”.
2. Na rozgrzewkę nauczyciel proponuje zabawę w poszukiwaczy słów. Zadaniem uczniów będzie ułożenie w wyznaczonym czasie jak największej liczby słów z liter wyrazu podanego przez nauczyciela. Może to być np. nietoperz.
Po ćwiczeniu wskazany zostaje zwycięzca, czyli uczeń, który stworzył najwięcej nowych słów.
3. Następnie uczniowie otrzymują polecenie zapisania jak największej liczby wyrażen i zwrotów z wyrazem „słowo”.
Uczniowie pracują w parach, wypisują wyrażenia i zwroty, wyjaśniają ich znaczenie, a później sprawdzają poprawność w słownikach. Powinny pojawić się następujące wyrażenia i zwroty: ważyć słowa, od słowa do słowa, święte słowa, brać słowa do serca, dotknąć słowem, chodź na słówko, liczyć się ze słowem, łapać za słówka.
W przykładach występują frazeologizmy, dlatego nauczyciel powinien wyjaśnić, że to utarte, tradycyjne połączenia wyrazowe, które tworzą całość. W tym momencie ważne jest zwrócenie uwagi, że nie stanowią one sumy znaczeniowej poszczególnych elementów, lecz całość znaczeniową.

4. Nauczyciel rozdaje uczniom fragment tekstu *Chodź na słówko* (załącznik nr 1) i zadaje pytanie:

Do czego może doprowadzić nieznanostwo znaczenia przenośnego frazeologizmów?

Należy zwrócić uwagę na różnice między znaczeniem dosłownym a przenośnym stałych połączeń wyrazów. Można to zrobić, odczytując dosłowne znaczenie frazeologizmu „dać słowo” – ‘obiecać’, ‘przyrzec coś’. Uczniowie zauważą komizm sytuacji w przedstawieniu oraz dosłowne wykorzystanie związku frazeologicznego „dać słowo”.

Prowadzący zwraca uwagę uczniów na sprawne posługiwanie się językiem, które warunkuje skuteczne komunikowanie oraz możliwość porozumiewania.

5. Po wprowadzeniu pojęcia „frazeologizm” nauczyciel prosi uczniów o przyporządkowanie do podanych związków frazeologicznych właściwego znaczenia (załącznik nr 2).

Uczniowie otrzymują rozsypankę: związki frazeologiczne i ich znaczenie.

6. Nauczyciel proponuje przejście do analizy tekstu sztuki i przedstawia problem do rozwiązania w zespołach:

Porozmawiajcie o tym, jakie trudności z używaniem języka mieli bohaterowie sztuki. Podajcie konkretne sytuacje z przedstawienia. Swoje przemyślenia zapiszcie, abyście mogli zaprezentować je kolegom. Czas pracy: 20 minut. Powodzenia!

Tę pracę uczniowie wykonują w grupach. Odpowiadają na pytania, wykorzystując odpowiednie fragmenty sztuki. Powinni zwrócić uwagę na używanie wulgaryzmów („sraj”), archaizmów („daj, ac ja pobruczę, a ty poczywaj”), określeń z gwary uczniowskiej („ale wiocha”, „sorry”, „sorki”, „siema”, „nara”, „jest gitara”), a także dostrzec różnice między dosłownością a przenośnym znaczeniem frazeologizmów („słowo daję”), problemy z wymową („kula” zamiast „kura”, „toperz” zamiast „nietoperz”).

7. Prezentacja wyników pracy grup.

Po prezentacji wyników pracy nauczyciel podsumowuje trudności z używaniem języka, które pojawiły się w przedstawieniu: niezrozumienie słów, archaizmów,

wyrażeń, zwrotów, niepoprawne ich użycie, kłopoty z dosłownym rozumieniem, problemy związane z nazwaniem niektórych emocji, zjawisk, osób.

W tym momencie warto porozmawiać z uczniami o odpowiedzialności za słowo, które może być źródłem zabawy, ale i nieporozumień. Można poszukać przykładów w sztuce.

8. Podsumowaniem lekcji będzie wykorzystanie ruletki wykonanej w aplikacji Wordwall: <https://wordwall.net/pl/resource/3419791>.

Ćwiczenie może być wyświetlone przez nauczyciela na tablicy. Chętny uczeń podchodzi do komputera, by zakręcić kołem ruletki i wylosować pytanie, a następnie na nie odpowiedzieć. Pozostali uczniowie obserwują i słuchają, gdyż może się zdarzyć, że wylosują to samo pytanie i będą musieli również na nie odpowiedzieć, uzupełniając jednocześnie wypowiedź poprzednika. Ćwiczenie możemy powtarzać kilka razy.

W ruletce pojawią się pytania interpretacyjne, które stanowią podsumowanie działań lekcyjnych i jednocześnie są sprawdzeniem stopnia zrozumienia treści sztuki. To działanie stworzy możliwość swobodnej rozmowy na temat problemów poruszonych w przedstawieniu.

9. Ewaluacja zajęć z zastosowaniem techniki „Gadająca ściana”

Na koniec lekcji nauczyciel przykleja do ściany (ważne, by uczniowie mieli do niej swobodny dostęp) arkusz szarego papieru z napisem umieszczonym na górze: „Gadająca ściana”. Zapisuje na arkuszu dwa pytania:

Co uświadomiła mi dzisiejsza lekcja?

Dlaczego słowo jest ważne?

Nauczyciel prosi uczniów, by wyrazili swoje opinie na temat lekcji. Uczniowie zapisują odpowiedzi na karteczkach i przyklejają w odpowiednich miejscach na arkuszu.

Załącznik nr 1

JĘZYK POLSKI

Słowo daję, nie mam pojęcia.

KULA

Słowo pan daje?

JĘZYK POLSKI

Słowo daję.

KULA

Da nam pan słowo?!

TOPERZ

A jakie?

JĘZYK POLSKI

Jakie... No... Mogę wam dać jakieś... niepotrzebne.

KULA

A „kurę” pan potrzebuje?

Malina Prześluga, *Chodź na słówko*

Załącznik nr 2

Do podanych związków frazeologicznych przyporządkuj właściwe znaczenie.

związek frazeologiczny	znaczenie
Mocne słowa	Nie dotrzymywać obietnicy
Wpadać komuś w słowo	Być zaręczonym
Być z kimś po słowie	Wtrącać się, przerywać
Trzymać kogoś za słowo	Przypominać o złożonej obietnicy
Złamać słowo	Zdecydowana, dobitna odpowiedź
Nie powiedzieć ostatniego słowa	Nie zakończyć jeszcze zamierzenia

Materiał edukacyjny powstał w ramach projektu Centrum Sztuki Dziecka pn. „Współczesna dramaturgia dla dzieci i młodzieży (2020, 2021, 2022)”, który jest realizowany w programie *Edukacja kulturalna* i finansowany ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego**

Dofinansowano ze środków
Ministra Kultury i Dziedzictwa
Narodowego pochodzących
z Funduszu Promocji Kultury.

Centrum Sztuki
Dziecka w Poznaniu